

Ярмак Ольга Віталіївна

*кандидат економічних наук, доцент,
доцент кафедри економічної теорії та міжнародної економіки
Харківського національного університету
міського господарства імені О.М. Бекетова*

Татаренко Маргарита Олегівна

*студентка
Харківського національного університету
міського господарства імені О.М. Бекетова*

DOI: <https://doi.org/10.36059/978-966-397-335-7-48>

КОНЦЕПТУАЛЬНІ ОСНОВИ ЕКСПОРТНОГО ПОТЕНЦІАЛУ ПІДПРИЄМСТВА

Пріоритетними у зовнішньоекономічній політиці країни слід вважати орієнтир на розвиток експорту. Провідна роль експорту з реалізації зовнішньоекономічної політики держави у міжнародному поділі праці і системі господарських зв'язків визначаються через постачання конкурентоспроможної продукції та послуг; можливістю одержання країною іноземної валюти, необхідної для модернізації і структурної перебудови економіки на базі новітніх технологій і видів техніки, оплати імпорту тих товарів, для виробництва яких держава не має достатніх ресурсів і сприятливих умов; досягненням позитивної величини платіжного балансу країни. Тобто, теорія та методологія зовнішньоекономічної діяльності – основа розвитку експортного потенціалу – розглядається з позиції формування конкурентних переваг галузей національної економіки.

В свою чергу експорт, як правило, розглядається як вивіз за межі країни товарів для реалізації їх на зовнішньому ринку або як кількість та вартість вивезених за кордон товарів. Наприклад, П. Самуельсон та В. Нордхаус визначають експорт як товари та послуги, які виробляються всередині країни та продаються за

кордоном [1]. Відповідно, імпорт – ввезення відповідних цінностей для країни. Не применшуючи значення імпортової діяльності необхідно відзначити, що з огляду на розвиток національної економіки збільшення й підвищення експортних потоків – це найголовніша задача економічної системи країни, оскільки на відміну від імпорту експорт призводить до залучення в країну додаткових обсягів валюти, що не тільки стабілізує курс національної валюти, але й позитивно впливає на імідж та інвестиційний потенціал країни в цілому.

Тому розглядаючи експорт як вагомий чинник впливу на економічне зростання, на інтеграцію країни у світове господарство, він набуває ознак потенціалу, тобто прихованої здатності забезпечувати досягнення поставленої мети та вирішення певної проблеми суспільного розвитку. Такий дуалістичний погляд на сутність експорту має важливе значення для поглиблення методологічної основи розробки напрямів його розвитку, підвищення можливостей позитивного впливу на економіку країни у цілому.

Проте не зважаючи на значущість та доволі високий інтерес до сутності такого терміну як «експортний потенціал» на сьогодні відсутня єдність його трактування.

Так, В. Бегма під експортним потенціалом розуміє частину загального економічного потенціалу, що здатна відтворювати свої конкурентні переваги на зовнішньому ринку або обсяг благ, які національна економіка може створити і реалізувати за межі держави й застосовує це поняття як до країни в цілому, так і до окремих галузей чи підприємств [2].

О. Кириченко під експортним потенціалом розуміє соціально-економічну категорію ринкової економіки, яка відбиває можливості галузі (підприємства) зберігати або збільшувати обсяг експорту в довгостроковій перспективі, використовуючи сукупність національних і зовнішніх чинників, що дають можливість ефективно конкурувати на світовому ринку [3].

С. Голіней вбачає в експортному потенціалі можливості країни з експорту продукції; продукція, що має конкурентні переваги і може конкурувати на зовнішньому ринку [4].

Таким чином, експортний потенціал структурно відокремлюється від виробництва, в той час, як велика кількість вітчизняних та зарубіжних дослідників, що займаються цією проблемою, пов'язують експортний потенціал як з виробничими, так і зі збутовими процесами. Відповідно, експортний потенціал містить елементи, що пов'язані зі збутом товарів, проте у ньому присутні й елементи, що характеризують виробництво продукції.

Спираючись на вищенаведені визначення, можна зробити висновок, що експортний потенціал – це обсяг конкурентоспроможної продукції, яку здатна виробляти та реалізовувати на зовнішніх ринках економічна система певного рівня.

При цьому, відповідно до наведеної інформації, експортний потенціал розглядається як на рівні країни в цілому, так і на рівні окремих галузей чи підприємств. При цьому беручи до уваги, що підприємство є основною низовою ланкою всієї економічної системи країни, саме експортний потенціал підприємства є фундаментом формування експортного потенціалу всієї країни, що змушує нас більш детально розглянути його економічну сутність та склад.

Узагальнення низки фахових джерел дозволило нам виділити такі науково-методичні підходи до визначення експортного потенціалу підприємства: компаративний, ресурсний, системно-структурний і функціональний.

Дослідивши концептуальні основи експортного потенціалу, Т. Мельник стверджує, що експортний потенціал країни складається з експортних потенціалів окремих галузей, першою чергою – промисловості як найважливішого продуцента готової продукції [5]. Л. Піддубна розглядає експортний потенціал як компоненту економічного потенціалу підприємства, що забезпечує його взаємодію з експортними ринками на засадах взаємного задоволення економічних та інших інтересів експортерів та імпортерів, застосовуючи при цьому функціонально-структурний підхід [6].

М. Дудченко визначає експортний потенціал як реальну систему внутрішніх економічних відносин і зовнішніх зв'язків. У ньому сфокусовані ресурсні, економічні, технологічні та інші порівняльні переваги країни.

Поєднання цих підходів в один дозволило трактувати поняття «експортний потенціал підприємства» як системне явище, що характеризує можливість підприємства виконувати функцію суб'єкта міжнародної економічної діяльності, задовольняючи потреби зовнішніх ринків, природа яких пов'язана зі здійсненням експортної діяльності підприємства.

Література:

1. Самуельсон П., Нордхаус В. Економіка. Вільямс, 2012. 1360 с.
2. Бегма В.М. Деякі аспекти визначення експортного потенціалу українського оборонно-промислового комплексу. *Проблеми науки*. 2007. № 7. С. 45–51.
3. Кириченко О.М. Експортний потенціал харчової промисловості України. *Наукові праці Українського державного університету харчових технологій*. Київ : УДУХТ, 1999. № 5. С. 66–69.
4. Голіней С.В. Державне регулювання експортного потенціалу України. *Механізм збалансованого розвитку промислового виробництва*. Київ, 2005. № 2. С.130–139.
5. Мельник Т. Експортний потенціал України: методологія оцінки та аналіз. *Міжнародна економічна політика*. 2008. Вип. 1-2. С. 241–271. URL: http://nbuv.gov.ua/UJRN/Мер_2008_1-2_11
6. Піддубна Л.І., Шестакова О.А. Експортний потенціал підприємства: сутність і системні імперативи формування та розвитку. *Вісник економіки транспорту і промисловості*. 2012. Випуск 37. С. 223–229.